

Administrasjonsrådet.

AU

direktør Lorentz Vogt.

Administrasjonsrådet blev til med støtte av to adskillte norske grupper: Høiesterett og de menn med hvem justitiarius konfererte med på den ene side og næringsorganisasjonene på den annen. Disse to gruppers deltagelse var av høist forskjellig art: Høiesterett spilte den aktive, handlende rolle. Næringsorganisasjonene sandpåstrørnes.

Høiesteretts justitiarius og de menn, hvis samarbeide han søkte, førte konferansene med den tyske legasjon, traff avtalen om Paal Bergs takketale, om Quislings utnevnelse til demobiliseringschef og om hele ceremoniet ved administrasjonsrådets opnevnelse i den tyske legasjon. Det samme gjelder eventuelle avtaler om rådets kompetanse, såvelsom bestemmelsen om dets sammensetning.

Næringsorganisasjonene og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon blev først tilkalt, da alt var avtalt og de blev da tilspurt om de vilde stille sig lojalt til et kommende forvaltningsråd. Om dets sammensetning, mandat eller ceremoniene ved dets innsetning blev intet opplyst. Dette erfarte man først ved selve innsettelsesakten.

Æren som ansvaret for administrasjonsrådets tilblivelse er helt og udelt høiesteretts — men uten næringsorganisasjonenes tilslutning til slutt hadde minister Brauer neppe fremmet saken.

*

Ønsket om å få et administrasjonsråd var såvel negativt som positivt begrunnet. Man tok administrasjonsrådet som et nødvendig ledd for å bli kvitt Quisling. Men man ønsket det også som et positivt gode for å få «legale» tilstande. Hos noen turde det første moment ha vært det eneste avgjørende. Hos andre tør begge momenter ha spilt like sterkt inn. Det er neppe mange gitt idag å kunne rekonstruere sin egen oppfatning den gang helt klar. Samtidige notater om den enkeltes motiver foreligger neppe.

Administrasjonsrådet blev til mens kampene raste og under det ulidelige press som Quislingstyret øvet. Det avskar enhver rolig drøftelse. Man har fra høiesterett noen referater av hvad der foregikk. Først og fremst har man noen «halv-officielle» referater — dernest et «officielt», tilblitt betydelig senere — nemlig i begynnelsen av mai måned 1940. I det «officielle» referat dementeres i det vesentlige det «halv-officielle». Det siste gir et levende, men formentlig ikke helt korrekt bilde av hvad der fant sted. Det officielle viser hvad høiesterett finner å kunne offentliggjøre. Det er sikkert korrekt, men forteller lite. Høiesterettsdommer Ferdinand Schjelderup trykker for sikkerhets skyld begge referater i sin bok «Kampen for retten». — Hvad nu enn hensikten har vært med denne noe usedvanlige fremgangsmåte, så gir den et interessant innblikk i mange ting. Man ser hvor vanskelig det er å gi en korrekt gjengivelse av muntlige uttalelser — og hvor lite folk ønsker å vedkjenne sig av hvad de den gang uttalte — selv få uker efter at uttalelsene falt.

Det fremgår av referatene at høiesterett den gang inngående drøftet de juridiske forutsetninger for opnevnelsen av et administrasjonsråd — dog uten å finne frem til noen helt tilfredsstillende løsning. Det grunnleggende politiske problem: Skal man overhodet innlate sig på noe kompromis, synes derimot ikke å være drøftet. Trykket av Quislingstyret har øiensynlig i som utenfor høiesterett vært så sterkt, at man rent spontant har vært enig om «at noe måtte gjøres». Man kan uten synderlig overdrivelse si: Man var villig til alt — uten å danne en regjering i konkurranse med landets lovlige regjering. Full klarhet over tankegangen hos de da agerende er det umulig å skaffe, først og fremst fordi der ikke var noen klarhet hos den enkelte. Der var mere av tilfeldigheter enn av samlet plan — mere av divergenser, som skulde dekkes over — enn av de mange viljers enighet. Så måtte det være — ny og uvant som situasjonen var. Men en ting er sikker: Den tankegang at administrasjonsrådet skulde være et sabotasjeorgan og ikke et samarbeidsorgan er resultatet av en etterpå-konstruksjon.

Administrasjonsrådets juridiske basis kan alene søkes i Haagerkonvensjonens bestemmelser om okkupantens rett til å innsette den nødvendige administrasjon. Administrasjonsrådet var forsvådt et tysk organ på samme måte som de senere kommissariske statsråder. Dette blev da også understreket i kongens og regjeringens proklamasjon. Det fremgikk også av at dets opnevnelse fant sted i den tyske legasjon. Men sin moralske basis fant administrasjonsrådet i høiesteretts initiativ og i næringsorganisasjonenes approbasjon.

*

Den store undersøkelseskommisjon omtaler forskjellige forsøk på å endre administrasjonsrådet. Først har vi selvsagt NS's stadige angrep. De trenger ingen forklaring — men de forklarer mange vanskeligheter. Så omtales forslag om utvidelser fremkommet på tysk initiativ. Undersøkelseskommisjonen omtaler derimot ikke en tredje retning, som gjorde sig gjeldende og til dels kom til uttrykk overfor administrasjonsrådets medlemmer i mai måned 1940. Det er nødvendig at den kommer med for at man skal få et bilde av situasjonen.

*

Administrasjonsrådet var i mange henseender ikke tilfredsstillende sammensatt. Dets mangler var i alt vesentlig følgende: Medlemstallet var for lite. Der var ikke engang ett medlem til hver av departementene. Det føltes på flere måter. Spesielt var det umulig for én mann å bestyre to — særlig under de daværende forhold — så sterkt krevende departementer som forsynings- og handelsdepartementene. Dette blev forøvrig forholdet anart rettet ved at den nuyærende am-

100171

/o